

Maatschappelijke effecten digitalisering - uw aandacht en betrokkenheid

Aan: Gemeenteraad, t.b.v. formatiedossier

Via vertegenwoordiging Netwerk MT Middelen

Van: Ronald Mons (CIO) en team Beleid & Ontwikkeling Servicegemeente Dordrecht

Datum: 21 maart 2022

Inleiding

Digitalisering heeft de laatste jaren een steeds grotere rol gekregen in onze maatschappij. Digitalisering *'is here to stay'*. Het gaat niet langer puur om ICT (techniek en middelen), maar om de maatschappelijke effecten die digitalisering heeft. Het is daarom voor een gemeente ook niet langer bedrijfsvoering, maar onderdeel van het primaire proces én de maatschappelijke discussie. Dit vraagt om een andere betrokkenheid van het College en de Gemeenteraad. Integraal sturen vraagt om een portefeuille Digitalisering, die goed samenwerkt met de andere portefeuilles om optimaal maatschappelijk resultaat te bereiken. Voor de Gemeenteraad vraagt het wellicht zich intern te organiseren, in lijn met de commissie voor Digitale Zaken van de Tweede Kamer.

Waar vroeger kennis van techniek volstond om de juiste keuzes te maken tijdens een digitaliseringstraject, zijn digitale vraagstukken nu veel vaker politiek. Voorbeelden zijn: voorrang voor fietsers of auto's bij slimme verkeerslichten? Wel of geen slimme camera's in de openbare ruimte en zo ja, waar worden de beelden en data van die camera's opgeslagen? Kan onze inwoner voor zijn vraag of verzoek ook nog naar een gemeentelijke balie of medewerker? Hebben we nu echt al die persoonlijke data van onze inwoners nodig om armoede te bestrijden? Wel of geen algoritmes die helpen om fraude te bestrijden? En zo ja, onder welke voorwaarden?

De bestuurders, die na de gemeenteraadsverkiezingen aan de slag gaan, staan dus voor een grote en complexe opgave. Ze moeten het optimum vinden tussen alle digitale mogelijkheden, steeds meer wetgeving en alle verwachtingen en vragen van inwoners en bedrijven over de dienstverlening.

Het gesprek dat moet worden gevoerd gaat over een aantal hoofdthema's:

- Digitale grondrechten, vertaald voor de inwoners van de gemeente en de regio Drechtsteden
- Digitale ethiek: welke (publieke) waarden staan centraal?
- (Digitale) weerbaarheid van de stad (digitale veiligheid, verantwoord gebruik van informatie, omgaan met desinformatie, etc.) door programma's en projecten te starten op scholen, bij bedrijven etc.

Hieronder vindt u een korte beschrijving en verwijzingen naar relevante informatie rondom deze hoofdthema's en het onderwerp digitalisering in bredere zin.

Digitalisering algemeen

- [Tendrapport Informatiesamenleving 2022 \(VNG\)](#)
Dit tendrapport biedt u een selectie van maatschappelijke, technologische en organisatorische ontwikkelingen in de informatiesamenleving, die dit jaar uw aandacht verdienen. De volgende onderwerpen staan centraal: digitalisering en het sociaal contract, drukte meten met digitale technologie, digital twins en duurzaam digitaal. Het gaat hierbij om grote vraagstukken als: wat is het effect van digitalisering op de democratische rechtsstaat?
- [VNG Jaarplan 2022, m.n. hoofdstuk 5 Informatiesamenleving \(VNG\)](#)
De VNG acht dit jaar de volgende onderwerpen van belang: digitale transitie, digitale overheid, digitale veiligheid, verantwoord datagestuurd werken en ethiek, digitale grondrechten en innovatie.
- [Digitale Agenda Gemeenten 2024 \(VNG\)](#)
In de Digitale Agenda Gemeenten 2024 wordt de rol van gemeenten in de digitale transitie van onze samenleving beschreven aan de hand van drie doelstellingen: mogelijk maken, kansen benutten en duiden en reflecteren.
- [Nederlandse Digitaliseringsstrategie 2021 \(Rijksoverheid\)](#)
Vanuit de terugblik op de ervaringen en resultaten over de periode 2018-2021 wordt onderkend dat digitalisering essentieel is om diverse maatschappelijke uitdagingen het hoofd te bieden. De digitaliseringsstrategie voor 2021 richt/richtte zich op artificiële intelligentie, data, digitale vaardigheden en inclusie, digitale connectiviteit, digitale weerbaarheid en digitale overheid. Op lokaal, regionaal, Europees en mondiaal niveau wordt beleid gevormd en worden kaders gesteld om digitalisering te laten werken. Er worden vier verschillende beelden geschetst van onze digitale toekomst; deze worden bepaald door de actoren die leidend zijn in de digitale transitie en het doel dat het proces van digitalisering dient.
- [Commissie voor Digitale Zaken \(DiZa\) van de Tweede Kamer](#)
Sinds maart 2021 is er een Commissie voor Digitale Zaken (DiZa) in de Tweede Kamer. De commissie DiZa richt zich specifiek op digitaliseringsontwikkelingen en vraagstukken die daaruit voortvloeien. 6 thema's bepalen waar

Diza over gaat: opkomende en toekomstige technologieën, digitaal burgerschap en democratie, digitale grondrechten en data-ethiek, digitale infrastructuur en economie, online veiligheid en cybersecurity en digitaliserende overheid.

Digitale grondrechten en ethiek

- [Agenda Digitale Grondrechten en Ethiek 2022-2026 \(VNG\)](#)
De impact van digitalisering op de samenleving roept nieuwe fundamentele vragen op voor politiek en bestuur. Met deze Agenda leggen gemeenten gezamenlijk ambities vast over het beschermen van grondrechten en het borgen van publieke waarden bij de inzet van digitale technologieën. Dat vraagt kennis en kunde op het gebied van maatschappelijk verantwoord innoveren en technisch ethische dilemma's. De agenda richt zich op drie verhoudingen: inwoner – overheid, overheid – overheid en overheid – markt.
- [Rapport 'Raad weten met digitalisering' \(Rathenau Instituut\)](#)
In dit rapport treft u informatie aan over welke publieke waarden geraakt worden door digitalisering en wat de keerzijden en maatschappelijke vraagstukken zijn die hiermee gepaard gaan. Het biedt gemeenteraden, maar ook Collega's van B&W, een denkraam om de complexiteit van digitalisering mee te ontrafelen en om een beter bestuurlijk debat te kunnen voeren.
- [Rapport 'Waardevol digitaliseren' \(Rathenau Instituut\)](#)
De hoofdboodschap van dit rapport is dat lokale transformatiekracht niet alleen draait om technologische en economische innovatie. Het draait nog meer om sociale inbedding. Op welke vraag bieden data en digitale systemen een antwoord? Hoe verandert digitalisering de relatie tussen burgers, bestuur en politiek? En tussen burgers onderling? Is het welzijn van burgers er wel mee gediend?
- [Code Goed Digitaal Openbaar Bestuur \(Universiteit Utrecht i.o.v. MinBZK\)](#)
Waarden als privacy, autonomie en menselijke waardigheid kunnen door de digitalisering onder druk komen te staan. Daarom hebben overheidsorganisaties heldere kaders nodig die richting geven bij een verantwoorde invulling van digitalisering. De Code Goed Digitaal Openbaar Bestuur vormt een noodzakelijke aanvulling op de Code Goed Openbaar Bestuur.
- [Handreiking Digitale Ethiek \(VNG\)](#)
Om maatschappelijke opgaven beter, sneller en gericht aan te pakken, zetten gemeenten steeds vaker nieuwe technologie in. Het gebruik van algoritmen, sensortechniek en toepassingen die gebruik maken van gecombineerde databronnen, heeft echter ook effect op publieke waarden, zoals privacy, autonomie en transparantie. Door te werken met digitale ethiek wordt de veranderende relatie tussen overheid en inwoner gevolgd en ontstaat de vraag hoe gemeenten goed afgewogen en op verantwoorde wijze gebruik kunnen maken van nieuwe technologie. Middels deze handreiking worden ervaringen en tips gedeeld om gemeenten op weg te helpen met het thema digitale ethiek.

Digitale weerbaarheid

- [Agenda Digitale Veiligheid 2020-2024 \(VNG\)](#)
Digitale veiligheid staat steeds hoger op de bestuurlijke prioriteitenlijst. Deze Agenda biedt via 10 actielijnen handelingsperspectief voor de bestuurlijke praktijk. De hoofdonderwerpen zijn: bewustwording, governance, risicogericht handelen en werken als één overheid.

Data

- [NL Digitaal: Data Agenda Overheid 2020 \(Rijksoverheid\)](#)
De doelstelling van deze agenda is om in samenwerking het delen, combineren en de analyse van data te bevorderen. Daarbij moet nauwlettend gehoor worden gegeven aan de juridische kaders om dit te mogen doen. Een verantwoorde inzet van data en algoritmen door de overheid draagt bij aan het oplossen van maatschappelijke problemen, het vergroten van onze transparantie en het verbeteren van onze dienstverlening.
- [NL Digitaal: Interbestuurlijke Datastrategie Nederland \(MinBZK\)](#)
Er zijn grote kansen om maatschappelijke opgaven met data op een effectieve manier aan te gaan. Deze interbestuurlijke datastrategie schetst op hoofdlijnen hoe de overheid deze kansen vaker en beter kan realiseren, waarbij risico's van datagebruik goed worden afgewogen. Daarnaast bevat de datastrategie eerste suggesties voor verdere uitwerking van systeemfuncties.

Ter afsluiting

Digitalisering is een domein overstijgend en horizontaal onderwerp. Dit maakt het een complex strategisch onderwerp. Ronald Mons, de CIO (Chief Information Officer) voor de regio vanuit de gemeente Dordrecht, en de strategische adviseurs van het team Beleid & Ontwikkeling van de Servicegemeente Dordrecht houden zich dagelijks bezig met digitalisering en de maatschappelijke relevantie.

We gaan graag met u in het gesprek. U kunt Ronald Mons bereiken via 06 – 295 27 720 en jra.mons@dordrecht.nl.